

سخن سردبیر

به نام دادار راینند

اندیشه انتشار فصلنامه علمی پژوهش‌های زبانی - ادبی قفقاز و کاسپین - که اینک نخستین شماره آن در اختیار استادان و پژوهشگران قرار می‌گیرد - ملهم از واقعیت‌هایی است که در سال‌های اخیر در جهان، به‌ویژه در منطقه ما روی داده است. راه‌اندازی و پیشبرد چنین پروژه مشترکی که به همت مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی و دانشگاه دولتی روسی - ارمنی (اسلاونی) کشور ارمنستان شکل گرفته است تا همین ۱۰-۱۵ سال اخیر دور از ذهن می‌نمود؛ چه، فضای فکری - فرهنگی حاکم بر منطقه و شرایط و روابط سیاسی ایران و کشورهای حوزه قفقاز به‌هیچ‌وجه آماده شکل‌گیری و پیشبرد طرح‌های مشترکی از این دست نبود. از طرفی، لزوم انجام چنین کارهایی نیز از سوی اصحاب فرهنگ و دولتمردان تا به این حد حس نمی‌شد؛ نه هنوز داعشی وجود داشت و تروریسم جهانی، میلیون‌ها نفر انسان بی‌گناه را به خاک و خون کشیده بود و نه گلوبالیسم، موجب غارت و ویرانی شهرهای میان‌رودان شده بود.

ولی امروز کشورهایی که پشتوانه فرهنگی کهنی دارند، اهمیت تشریک مساعی و اتحاد در راه مبارزه با چالش‌های پیش رو را بیش از هر زمانی درک کرده‌اند. هم‌اکنون مسئولان فرهنگی و سیاسی سرزمین‌های کهنی، همچون ایران، ارمنستان و روسیه که دارای جهان‌بینی سنتی و علقه‌های فرهنگی - سیاسی مشترک هستند و در راه وحدت ملی گام برمی‌دارند، لزوم همکاری و همگرایی در برابر نفوذ و گسترش عقاید فکری و فرهنگی مخرب و انسان‌ستیز را سرلوحه برنامه‌های خویش قرار داده‌اند. بروز و ظهور چنین اهداف مشترکی که در عرصه سیاسی نیز جلوه‌گر شده است، در حوزه مسایل فرهنگی به شکلی بسیار پررنگ‌تر، با اشاعه و ترویج میهن‌دوستی و پی‌ریزی نظام‌های فکری ریشه‌دار مجال تثبیت یافته است. ناگفته پیداست که رسالت گسترش و ترویج این جهان‌بینی بر عهده دانشگاه‌ها و مراکز علمی و فرهنگی است و این نهادها باید در خط مقدم پیکار با عناصر

فکری و فرهنگی بیگانه قرار گیرند. فصلنامه علمی پژوهش‌های زبانی - ادبی قفقاز و کاسپین نیز بر آن است که در راستای نمایندگی این اتحاد فرهنگی نقشی هرچند اندک ایفا کند.

امیدوارم تلاش‌های مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی و دانشکده شرق‌شناسی دانشگاه دولتی روسی - ارمنی (اسلاونی) برای آغاز و پیشبرد طرح‌های مشترکی از این دست، به الگویی برای نهادهای علمی دیگر در کشورهای ایران، ارمنستان و روسیه بدل شود و دامنه این همکاری‌ها گسترش یابد.

سیاست‌های مجله

مجله پژوهش‌های زبانی - ادبی قفقاز و کاسپین - همان‌طور که از نام آن پیداست - به مطالعه اشتراکات و پیوندهای زبانی و ادبی کشورهای قفقاز و مناطق جنوب و جنوب‌غربی دریای کاسپین (مازندران) اختصاص یافته است. البته گستره پژوهشی این مجله، محدود به حوضه آبریز دریای کاسپین نخواهد بود؛ چه از نگاه ما و بر پایه قوانین زبان‌شناسی زبان‌های ایرانی، حوزه مطالعاتی دریای کاسپین، گستره وسیعی از آذربایجان، طوالش، گیلان و گرگان تا سمنان را در برمی‌گیرد، به همین سبب، کل این خطه و تمامی جمهوری‌های قفقاز شمالی و جنوبی و مناطق شمال‌غرب ایران، از جمله حوضه آبریز دریاچه ارومیه در محدوده مطالعات این مجله قرار می‌گیرد. بنابراین همه مقالاتی که با رویکرد زبان‌شناختی نوشته شده باشند - اعم از مطالعات زبان و گویش، پژوهش‌های لغوی، فولکلور، جاینام‌شناسی و غیره - برای چاپ در این مجله مناسب خواهد بود.

حال سؤالی که در اینجا ممکن است برای خوانندگان محترم پیش آید این است که به قول روس‌ها «میخ» این مجله در چیست؟ یا به عبارت دیگر، مسئولان این فصلنامه به دنبال تحقق چه اهدافی و عرضه چه چیز تازه‌ای هستند؟

هدف اصلی ما از تأسیس چنین مجله‌ای، ادغام سنن آکادمیک و روش تحقیق مکتب شرق‌شناسی روسی با سنت علمی، کتابت فارسی و نظام فکری ایرانی است. نگارنده این سطور، با توجه به چشم‌اندازی که برای این طرح متصور است، بر این باور است که این آمیغ، قطعاً به نتایج شایان توجهی خواهد رسید.

نکته دیگر آنکه، پیشرفت تکنولوژی و امکانات، و به تبع آن، کاهش هزینه‌های چاپ و نشر، موجب ظهور آفتی به نام «مجله‌سازی» شده است. خود بنده، ده‌ها مجله سراغ دارم که پس از چند شماره به بوته فراموشی سپرده شده‌اند؛ چه، دوام یک مجله، منوط به انتشار آن بر پایه اصول و قواعد روش‌شناسی نشر جراید علمی است. اینکه برخی، دلیل تعطیلی مجله‌ای را مشکلات مالی اعلام می‌کنند خلاف واقع است؛ فقدان منابع مالی چاپ و نشر، آخرین دلیل توقف چاپ یک مجله

است. شرط اصلی موفقیت یک مجله، داشتن ذهنیت و تصوّر^۱ واضح از محدودیت‌ها و فرصت‌ها و ترسیم واقع‌بینانه اهداف آن است. برای تأسیس یک مجله، در همان گام اول باید سیاست‌ها و حیطه مخاطبان را تبیین و ترسیم کرد.

در بسیاری از موارد، هیچ تفاوتی بین «مجله» و «مجموعه مقالات» وجود ندارد؛ گویا برخی از گردانندگان این مجلات، انتشار مجله علمی را چاپ سلسله‌ای از مجموعه مقالات، بدون هیچ‌گونه ربط و ضابطی می‌پندارند، درحالی‌که «مجله» و «مجموعه مقالات» از زمین تا آسمان با هم متفاوت‌اند: مجموعه مقالات - بدون آنکه بخواهیم منکر ارزش علمی آن شویم- محصولی یک بار مصرف است و جنبه «ایستا» دارد، در صورتی‌که مجله پدیده‌ای «پویا» است و ارزش آن به تدریج و در طول زمان آشکار می‌شود؛ هر زمان که این دینامیسم، کند یا متوقف شود عمر مجله نیز پایان می‌یابد. به بیان استعاری، مجموعه مقالات مانند یک برکه یا دریاچه، ساکن و بی‌تحرک است در حالی‌که مجله مانند رودخانه، روان است و تنها در حرکت است که زنده خواهد ماند.

امیدوارم آب رودخانه پژوهش‌های زبانی - ادبی قفقاز و کاسپین که تازه جاری شده است روز به روز خروشان‌تر به حرکت خود ادامه دهد و هرگز به خشکی نگراید و تأسیس این مجله باعث تحکیم روابط، بین محافل علمی ایران، روسیه و کشورهای حوزه قفقاز گردد و به مثابه فرسپهی سترک، طاق همگرایی و دوستی پژوهشگران و دانشمندان این محنه جغرافیایی، سیاسی و تمدنی وسیع را پایدار نگه دارد.

در پایان لازم می‌دانم از جناب آقای کاظم موسوی بجنوردی، ریاست محترم مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی که برای چاپ و انتشار این مجله پیشگام شدند و از جناب آقای پروفیسور آرمن داربینیان، ریاست دانشگاه دولتی روسی-ارمنی (اسلاونی) کشور ارمنستان که پیشنهاد همکاری در چاپ این مجله را با آغوش باز پذیرفتند، سپاسگزاری کنم. نگارنده از سرکار خانم دکتر نادره نفیسی، مدیر محترم بخش زبان‌ها و گویش‌های ایرانی مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی و سردبیر ایرانی این مجله که در پاک‌گرفتن این پروژه مشترک از هیچ کوششی فروگذار نکردند و از گام نخست اخذ مجوز نشریه تا مراحل چاپ و نشر تمامی زحمات را عهده‌دار شدند و همچنین از جناب آقای امیر ضیغمی، دانشجوی فرهیخته بنده در دانشگاه روسی-ارمنی (اسلاونی) که مقدمات این کار را فراهم کردند، کمال امتنان را دارد.

کارنیک آساطوریان

۳ سپتامبر ۲۰۱۹ میلادی / ۱۲ شهریور ۱۳۹۸ خورشیدی، ایروان